

Sahel haretsua hesi berdez hezetu nahian

Klimaren aldaketari Afrikan eman nahi zaizkion erantzunetako bat Hesi Berdea da: 6.900 kilometro luze eta 15 kilometro zabal edukiko duen gerriko oihanezkoa ozeano batetik bestera, Senegaletik Djibutiraino. Tartean badira eredu ezberdinak eta polemikak. Baina Nigerrek urteotan basoz hornitu omen du bi Euskal Herri adinako eremua.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

NEW YORKI 'SANDY' EKAITZAK uholdez gogorazi dio klimaren aldaketa heldu dela. Afrikari, Saharako basamortuaren aurrerakadak. Dagoeneko Afrikako eremuaren %40 dago desertifikazioak gutxiago edo gehiago jota; 2025erako kontinenteak galdua duke nekazaritzarako balio zion lurraen bi heren.

Zer egin? Sahara inguruko herrialdeetako agintariek itxaropen handia daukate jarria Hesi Berde Handia delakoan. Atlantikotik Indiako itsasora, Senegaletik Djibutiraino 11 herrialde zeharkatuz, 6.900 luze eta 15 kilometro zabaleko gerriko hezea. Operazioa laburbildu du *The Ecologist* aldizkarian Bobby Bascombek *The Great Green Wall* kronikan.

Lehenik Bascombek Dakarreko agintarien asmoa aurkeztu du. Alegia, gero eta laburragoa den euri aroan herritarren laguntzarekin milaka arbolatxo landatzea, lekuko espezieetakoak, nekazariak beren beharretarako egokiak izango dituzten klaseetakoak, ahuntzak sartu ez daitezen hesitutako zelaietan.

Asmoak usteltzen ez badira, alde batetik lekuko laborariek basoa handitu ahala zuhaitzen egurra, fruituak, goma arabiarrak bezalako mozkinak eta osasunarentzako sendagaiak ere eskuratuko dituzte. Maila zabalago batean, ingurume-

nak ere irabaziko du: lurzorua higidura gutxitu, gero eta urriagoak diren euriteetako urari hobeto eutsi, lurpeko geruza freatikoa berriro ase... eta Dakar bezalako hiri modernoak itotzeraino ugaritu diren harea ekaitzen indarra ahuldu.

Helburu guztion bila Senegalek koordinatzen duen *Great Green Wall* proiektuak orain arte 1.800 milioi dolar jaso ditu Munduko Bankutik eta 108 gehiago Nazio Batuen Ingurumen Agentziatik. Senegalek orain arte 20.000 hektarea baino gehiago oihandu omen ditu proiektu horren barruan, lehendik zeuzkan basoak hobeto zaintzeko hartutako neurriek gain. Urtean hiru milioi landatzen dituzte Senegalen.

Bascombek, ordea, zuhaitz landaketon emaitzekin eszeptiko aurkitu ditu Sahelen urte luzez ari diren adituetako batzuk. Horien artean Gray Tappan geografoa eta Chris Reij agroforesterian aholkularia. Hauen ustez lehendik ere porrot egin duten zuhaitz landaketa tipiketatik harago joan behar da basamortuari aurre egitekotan. Ezingo zaie ezarri sistema bakar bera ia 7.000 kilometrotan barreiatutako komunitateei.

Albiste ona da hareatzak berdezko ereduak badaudela, zorionez. Tappanek Nigerrekoa azpimarratzen du. 1980an ikaragarritzko idor-

Sahelko soro batean emakumea labore berria *zai* molde zaharrea ereiteko zuloak egiten. Zulo horietan gero haziak eta aziendan simaur ondua sartuko ditu. Eurian denean bestela ihesi joango litzatekeen ura putzuetan geratuko da, haziari erne eta landareari handitzen lagunduko dion hezetasuna atxikiz. Sahara ertzeko leku askotan ari dira berreskuratzen antzinako *zai* laborantza, zulo sakonago nahiz axalagoz. Gero eta sarriagotan aurrerako uzten dituzte abereen gorotzetako hazietatik ernetako zuhaixkak. Europan eta AEBetan hedatzen ari den agroforesteria, laboreak zuhaitzen artean ereitea, Afrikako molde arrunta izan baita betidanik. Zuhaitzek lurra ongarritzen dute orbelez, itzalez ingurua freskatzeko, hegazti eta abereak elikatu eta babesten; eta gainera herritarrei eskaintzen dizkiete fruituak jateko, zura eraikuntzarako eta egurra sutarako.

teak nekazaritza hondoratu zue-nean, laborariek erreakzionatu zuten beren gurasoen sistemara itzuliz: soroetako zuhaixkei hazten utzi eta haien inguruan erein laboreak. Geroztik uztak hobetu dituzte, elikadura segurtatu eta Nigerrek 45.000 kilometro karratu arboladi irabazi.

Lurra eta jendeak zaindu

Milaka arazorekin, tartean gerrak daudelako, krisi politikoak, 11 milioi jende goseak Sahel osoan barrena... baina kontua da milaka herritar eta komunitate ari direla buru-belarri basamortua hezetzeko ahaleginean. Horien adibideak eskaini izan ditu Mark Hertsgaard kazetari iparramerikarrak *The Nationen* eta *Le Monde Diplomatiquen*.

Klimaren aldaketan eta justizia klimatikoa deitu zaion mugimenduan jakituna den Hertsgaardek gehienetan emakumeak aurkitu izan ditu zuhaixkak landatzen eta zaintzen, familia, etxea eta ortua ere beren gain edukiz. Senegaleko Koutal herrixkan, esaterako, non atzerriko diru-laguntza eta aholkulariak baliatuz 290 hektarea harritsu arbolaz berdetzea lortu baitute.

Agroforesterian –laboreak zuhaitz artean hazteko teknika zaharberrian– mundu mailako ospea duen Dennis Garrityk pro-

ziren. Denborarekin laboreei baino arreta handiagoa eskaini die Sawadogok zuhaitzei, etekin ekonomiko handiagoa ateratzen dielako.

Esperientziak erakutsi du soro eta zelaietan berez etorritako zuhaitzek biziraupen hobea dutela mintegietan sortu eta zeharraldatutakoek baino. Hori sustatzen dute bertan ari diren Gobernu Kanpoko Erakunde batzuek, eta bertako herritar askok ere bai. Baina zuhaitzen etsai bakarra ez zen ezjakintasuna.

Ende eskualdean, Malin, herriko baso eta zuhaitzak *Barabogon* deitu nekazari batasunak kudeatzen zituen; gurean ezagutu diren *zilegi lurrak* eta *herri basoak* oroitarazten ditu *barabogon* horrek. Baina Frantziak kolonizatutakoan, egurra ateratzea debekatu zuten. Lurra zurea bazen ere, zuhaitzak estatuarenak ziren. 1960ko hamarkadan independentzia lortu bai baina lege kolonialak bere hartan segitu zuen. Baserritarrek arbolatxoak erazten zituzten, haiek gero mozteagatik zigortu ez zituzten.

1990an liskarrak izan ziren estatuaren guardekin, baserritarrek horietako batzuk hil egin zituzten. Bakeagatik legea aldatu, nekazari berri eman oihantetik egurra ateratzeko eskubidea... eta basoa hasi zen handituz zabaltzen.

Chris Reij aditu holandarrak kalkulatu du Nigerren bertan baserritarrek 200 milioi zuhaitz berri atera dituztela aurrera. Hala ere, ahaleginok aski izango ote dituzte munduak CO₂ isuriak murrizten ez baditu? ■

posatu dio Hertsgaardi Hesi Berdearena metafora gisa erabili behar dela, zati berdinez eta goitik behera planifikatutako zera bat bezala ez baina bertako herritarren bizimodua, elikadura, eta ingurumenaren zainketa lotuko dituen asmo anitzen bilduma bezala.

Laboreak arbola artean ereitea betidanik egin izan da Afrikan, Europatik ekarritako laborantza industrialak gauzak aldrebestu zituen artean. Udako agorrean freskura ematen duten hostoak lurrertutakoan orbel ongarrri bihurtzen dira. Zer besterik da permakultura?

Burkina Fason famatu egin da beste eredu bat, Yacouba Sawadogo baserritarrak abiatu zuena. Irakurtzen ez dakien gizon honi duela

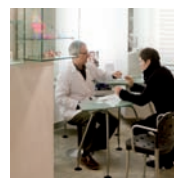
urte batzuk bururatu zitzaion guraso zaharren tekniketara itzultzea. 1972tik 1984ra luzatu zen lehorre ikaragarriaren amaieran ekin zion mende luzez Sahara inguruko eremuetan erabili den zai sistemari: laboreak ereiteko zuloak egin (Sawadogoren eskualdean askoz axalekoagoak dira goiko argazkian ageri direnak baino) eta horietan ukuiluko simaur zaharretan laga haziak eurien zain.

Sawadogok zein jakintsua den erakutsi zuen gorotzetan gordetako hazi batzuetatik artatxikiaren eta basartoaren aldamenen sorturiko zuhaixkei bizirik irauten utzi zienean. Arbolok hazi ahala, lurra ongarrizteko eta higadura murrizteko laguntzaile onenak bilakatu

ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Zerbitzua
Kalitatea
Garantia

